

UCHWAŁA NR ...../2025 r.
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

z dnia ..... 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy
Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2026-2030**

Na podstawie art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. 2025 poz. 581), w związku z art. 183 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2025 poz. 49) – Sejmik Województwa Lubelskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2026-2030, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Lubelskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie
do uchwały w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny
i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2026-2030

Zgodnie z art. 183 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych samorządu województwa należy opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Program jest kontynuacją Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025 i realizuje cele i kierunki zawarte w obszarze Wsparcie dziecka i rodziny Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030. Głównym celem Programu jest wsparcie rodzin województwa lubelskiego w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich poprzez rozwój profesjonalnych usług społecznych; zapewnienie sprawnego, opartego na zintegrowanych rozwiązaniach systemu pieczy zastępczej dostosowanego do zmieniających się warunków i potrzeb.

Program jest efektem prac Zespołu powołanego Uchwałą nr CXIII/2031/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 15.04.2025 r. w sprawie powołania Zespołu ds. opracowania projektu Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2026-2030. Dokument uwzględnia diagnozę funkcjonowania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w województwie lubelskim, cele projektowanych zmian, działania, wskaźniki, a także monitoring i finansowanie Programu.

Projekt Programu został poddany konsultacjom w drodze korespondencji elektronicznej przekazanej miejskim i powiatowym centrom pomocy rodzinie w województwie lubelskim.

Realizacja działań określonych w Programie będzie finansowana z następujących źródeł:

1. budżet Samorządu Województwa Lubelskiego;
2. budżety samorządów lokalnych;
3. środki z programów unijnych;
4. środki niepubliczne.

**Wojewódzki Program Wspierania Rodziny
i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim
na lata 2026-2030**

Lublin, wrzesień 2025

Spis treści

Wprowadzenie	3
Pozycja rodziny w ustawodawstwie.	4
Diagnoza funkcjonowania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w województwie lubelskim.....	10
Analiza SWOT	26
Cele Programu i kierunki działań	28
Cel operacyjny 1: Promowanie wiedzy i umiejętności wspierających prawidłowe funkcjonowanie rodziny w społeczeństwie.	28
Cel operacyjny 2: Inicjowanie i promowanie efektywnych metod pracy z rodziną.	28
Cel operacyjny 3: Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi rodzinnej pieczy zastępczej. Wzmacnianie jakości i efektywności instytucjonalnej pieczy zastępczej.	29
Cel operacyjny 4: Upowszechnianie i wspieranie adopcji jako formy trwałego zapewnienia dziecku rodziny.....	29
Wskaźniki monitorowania Programu	31
Monitoring i finansowanie Programu	34

Wprowadzenie

Rodzina odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu człowieka, a jej wpływ sięga daleko poza samo jego dzieciństwo – rodzina kształtuje osobowość, wartości i relacje na całe życie. Jest ona ponadto nie tylko podstawową jednostką społeczną, ale także fundamentem tożsamości i systemu wartości, które kształtują społeczeństwo na przestrzeni pokoleń.

Wsparcie dla rodzin, zarówno w ich codziennym funkcjonowaniu, jak i w sytuacjach wymagających interwencji systemu, jest niezwykle istotne w celu zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa, stabilności, miłości i możliwości wszechstronnego rozwoju. Jest to szczególnie ważne, gdy weźmie się pod uwagę dynamiczne zmiany zachodzące we współczesnym świecie – zmieniające się modele wychowawcze, wpływ technologii na relacje rodzinne oraz nowe wyzwania, takie jak próby znalezienia równowagi pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym, kryzysy w relacjach pomiędzy członkami rodzin, problemy ze zdrowiem psychicznym, trudności w utrzymaniu odpowiedniego poziomu życia. Wszystko powyższe powoduje konieczność pochylenia się nad rodziną ze szczególną uwagą i troską.

Jednym z zadań własnych samorządu województwa wprowadzonych zapisami Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest opracowanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Uchwałą nr XXIII/383/2021 Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął w dniu 19.02.2021 r. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025 – niniejszy Program jest kontynuacją tego dokumentu.

Program jest efektem prac Zespołu powołanego Uchwałą nr CXIII/2031/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 15.04.2025 r. w sprawie powołania Zespołu ds. opracowania projektu Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2026-2030. Dokument uwzględnia diagnozę funkcjonowania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w województwie lubelskim, cele projektowanych zmian, działania, wskaźniki, a także monitoring i finansowanie Programu. **Celem głównym Programu jest wsparcie rodzin województwa lubelskiego w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich poprzez rozwój profesjonalnych usług społecznych; zapewnienie sprawnego, opartego na zintegrowanych rozwiązaniach systemu pieczy zastępczej dostosowanego do zmieniających się warunków i potrzeb.**

Pozycja rodziny w ustawodawstwie.

Polska jako strona **Konwencji o Prawach Dziecka** – dokumentu ratyfikowanego przez większość państw świata – ma obowiązek zapewnienia dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej odpowiedniego wsparcia i opieki zastępczej. Konwencja ta, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 roku, w art. 20 podkreśla, że dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub w przypadku, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Państwa – Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewniają takiemu dziecku opiekę zastępczą.

W praktyce oznacza to konieczność tworzenia skutecznych rozwiązań, które zapewnią dzieciom stabilne i bezpieczne środowisko niezależnie od okoliczności ich życia rodzinnego. Polska polityka społeczna oraz system pieczy zastępczej powinny być zgodne z tymi zobowiązaniami, co wiąże się m.in. z rozwijaniem rodzinnych form pieczy zastępczej, dostosowywaniem procedur adopcyjnych czy wsparciem dla dzieci przechodzących trudne sytuacje emocjonalne.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej bardzo wyraźnie akcentuje znaczenie rodziny oraz konieczność jej ochrony w polityce społecznej i gospodarczej państwa. Szczególne miejsce zajmują w niej prawa dziecka, co wskazuje na priorytet, jaki państwo powinno nadawać ich ochronie i wsparciu. Podstawowe prawa rodziny zostały uwzględnione w art. 71 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej który wskazuje, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny, natomiast rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, [...] mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Art. 72 ustawy zasadniczej stanowi natomiast, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy stanowi fundament regulacji dotyczących relacji rodzinnych oraz opieki nad dziećmi w Polsce. Art. 112 ww. aktu podkreśla kluczową zasadę: piecza zastępcza powinna być ostatecznością, stosowaną tylko wtedy, gdy wsparcie dla rodziny biologicznej nie przynosi rezultatów, chyba że dobro dziecka wymaga natychmiastowej interwencji. To podejście uwydatnia **priorytet rodziny jako najważniejszego środowiska wychowawczego**, zgodnie z założeniami zarówno polskiego prawa, jak i międzynarodowych konwencji dotyczących praw dziecka. System pieczy zastępczej ma na celu nie tylko ochronę dzieci, ale także ich możliwie szybki powrót do rodziny biologicznej lub adopcyjnej, co wpływa na ich stabilność emocjonalną i poczucie bezpieczeństwa. Rodzina (naturalna bądź adopcyjna) to najważniejsze środowisko wychowawcze, wobec którego wszelkie inne formy opieki nad dzieckiem są wtórne.

Rodzina odgrywa ważną rolę w **ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej**, która określa zasady wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Ustawa podkreśla, że pomoc społeczna ma na celu umożliwienie rodzinom przezwyciężenia trudności, których nie są one w stanie pokonać samodzielnie, wykorzystując własne zasoby i możliwości.

Ważne aspekty dotyczące rodziny w powyższej ustawie:

- Wsparcie dla rodzin w kryzysie – pomoc społeczna obejmuje różne formy wsparcia, w tym świadczenia finansowe, usługi doradcze oraz interwencję kryzysową.
- Zasada współdziałania – osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są zobowiązane do współpracy w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji.
- Organizacja pomocy – system pomocy społecznej jest realizowany przez administrację rządową i samorządową, które współpracują z organizacjami społecznymi, Kościołem oraz innymi podmiotami.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej reguluje procedury dotyczące wspierania rodzin przeżywających trudności życiowe związane z opieką i wychowaniem dzieci, a jej celem jest zapewnienie dziecku stabilnego środowiska wychowawczego oraz wsparcie rodziny w powrocie do prawidłowego funkcjonowania. W przypadku, gdy rodzina nie ma możliwości sprawowania opieki nad dzieckiem i jego wychowania, obowiązki rodziców przejmuje system pieczy zastępczej będący zespołem osób, instytucji oraz działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom. Ww. dokument stworzony został z myślą o zapewnieniu kompleksowej opieki nad dziećmi oraz skutecznego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności. Po 14 latach funkcjonowania ustawa nadal podlega nowelizacjom i dostosowywaniu do zmieniających się potrzeb społecznych. **Jej kluczowe założenia obejmują:**

- Działania profilaktyczne – systemowe wsparcie rodzin zagrożonych kryzysem, aby zapobiegać konieczności umieszczania dzieci w pieczy zastępczej;
- Pracę z rodziną dziecka – mechanizmy interwencyjne i pomocowe, które mają na celu odbudowę funkcji rodzicielskich i powrót dziecka do rodziny biologicznej;
- System pieczy zastępczej obejmujący zarówno rodzinne formy opieki (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka), jak i instytucjonalne placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- Wsparcie dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą – programy usamodzielniania młodych ludzi, zapewniające im możliwość startu w dorosłość poprzez pomoc finansową, edukacyjną i zawodową.

Ustawa ustanawia i reguluje kompetencje wszystkich szczebli samorządu w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej:

Zadania samorządu gminnego:

Zadania własne:

1. opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny;
2. tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
3. tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:

- a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa;
- b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających;
- c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4. finansowanie:**
  - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
  - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniem gospodarstwa domowego, kształtowaniem i wypełnianiem podstawowych ról społecznych ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5.** współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6.** sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 7.** prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Zadania zlecone: wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi. Gmina realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej zgodnie z wytycznymi przekazanymi przez wojewodę.

Zadania samorządu powiatowego:

Zadania własne:

- 1.** opracowanie i realizacja 3 – letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2.** zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3.** organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4.** tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5.** prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6.** organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;

7. organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia oraz specjalistycznego poradnictwa;
8. wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
9. zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
10. prowadzenie rejestru danych obejmującego: wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, wykaz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, wykaz osób opuszczających rodzinną pieczę zastępczą jako niepełnoletnie, wykaz osób posiadających pozytywną lub negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wykaz rodzin zastępczych z podziałem na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe, wykaz rodzinnych domów dziecka, wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, wykaz osób usamodzielnianych;
11. kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
12. finansowanie:
  - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
  - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
  - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
13. sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
14. przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłat za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Zadania zlecone:

1. realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi;
2. finansowanie pobytu w pieczy zastępczej małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
3. finansowanie:

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

- a) wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także związanych z odwiezieniem dziecka, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na czas określony, jeżeli sposób i zasady pokrycia kosztów powrotu dziecka nie wynikają z orzeczenia lub informacji sądu lub innego organu państwa obcego,
- b) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych,
- c) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.

Ww. finansowanie dotyczy osób umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych:

- posiadających obywatelstwo polskie, niemających miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ale przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- umieszczonych w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego.

4. finansowanie dodatku wychowawczego oraz dodatku (w tym dodatku do zryczałtowanej kwoty) w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci przysługującego na każde umieszczone w placówce pieczy instytucjonalnej dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia. Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadania samorządu województwa

Zadania własne:

1. prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych;
2. opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa;
3. promowanie nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
4. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr jednostek organizacyjnych samorządu gminnego i powiatowego;

5. sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego.

Zadania zlecone: organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych oraz realizacja zadań wynikających z rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi.

Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie wykonuje regionalny ośrodek polityki społecznej.

Diagnoza funkcjonowania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w województwie lubelskim

WSPARCIE RODZIN

Jednym z głównych problemów społecznych zdiagnozowanych w województwie lubelskim jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Jest to jeden z najczęstszych powodów korzystania przez rodziny z pomocy społecznej. Należy jednak zauważyć, że – jak wynika ze sporządzanej corocznie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej – z roku na rok następuje sukcesywny spadek tego wskaźnika. Systematycznie spada też ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w województwie lubelskim z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej wybranych latach w zakresie 2019 – 2024.

Rok	2019	2021	2023	2024
Liczba rodzin	7 776	5 769	5 232	4 525

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzina może zostać objęta pomocą w formie wsparcia **asystenta rodziny**. Zadaniem asystenta jest wspieranie rodzin w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich własnego potencjału. Działania asystenta rodziny zmierzają do zmiany stosunku osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększenia ich poczucia wpływu na własne życie i prawidłowego funkcjonowania w roli rodziców, co w konsekwencji sprzyja pozostawianiu dzieci w rodzinie naturalnej.

Na koniec 2024 r. liczba asystentów rodziny w gminach wynosiła 245¹. Od dnia 1 stycznia 2015 roku zapewnienie usług asystenta rodziny stało się obowiązkiem każdej gminy. Dane przedstawione w Sprawozdaniu rzeczowo-finansowym z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w II półroczu 2024 r. pokazują jednak, że 20 gmin (ponad 9% wszystkich gmin w województwie) nie wykazało zatrudnienia asystenta rodziny. W 2024 roku liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny wynosiła 2 407². Systematyczny wzrost tej liczby na przestrzeni ostatnich lat potwierdza, że zapewnienie dostępności tej formy wsparcia będzie istotnym wyzwaniem dla gmin w najbliższych latach.

Rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych może zostać również objęta pomocą **rodziny wspierającej**. Rodziny wspierające we współpracy z asystentem rodziny pomagają w opiece i wychowaniu dzieci, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnieniu podstawowych ról społecznych. Nie jest to jednak

¹ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31.
² Tamże.

rozpowszechniona forma pomocy – na koniec 2024 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 5 rodzin wspierających³.

W celu pomocy rodzinie dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w **placówce wsparcia dziennego**. Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania, bądź też podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa formy placówki wsparcia dziennego – może być ona prowadzona w formie: opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Na koniec 2024 r. na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 51⁴ placówek wsparcia dziennego (w tym 47 lokalnych i 4 o charakterze ponadgminnym). Na przestrzeni ostatnich lat widać zauważalny spadek ich liczby, co jest tendencją niepokojącą, ponieważ placówki wsparcia dziennego, oprócz pomocy świadczonej rodzinom w formie asystenta rodziny, są pierwszym ogniwem zapobiegającym występowaniu bądź pogłębianiu się kryzysu opiekuńczo-wychowawczego. Widoczna jest ponadto dysproporcja w dostępie do usług pomocy środowiskowej dla rodziny zagrożonej lub będącej w kryzysie pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Placówki wsparcia dziennego funkcjonują w większości w ośrodkach miejskich.

Rodzina przeżywająca trudności lub wymagająca wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych może uzyskać pomoc w postaci **poradnictwa specjalistycznego**: prawnego, psychologicznego i rodzinnego. Podobnie jak w przypadku placówek wsparcia dziennego występuje wyraźna dysproporcja w dostępie do usług pomocy środowiskowej dla rodziny zagrożonej lub będącej w kryzysie pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi: większość jednostek specjalistycznego poradnictwa funkcjonuje na terenie miast. W 2024 r. liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa wynosiła 38⁵. Liczba rodzin, którym udzielono specjalistycznego poradnictwa, wynosiła 3 576 (liczba osób w rodzinach 8 016)⁶. W stosunku do 2019 roku (rok sporządzania diagnozy poprzedniej edycji Programu) liczba placówek nieznacznie wzrosła (funkcjonowało wówczas 35 placówek).

Rodziny mogą skorzystać także ze wsparcia udzielanego w ośrodkach interwencji kryzysowej, których rolą jest „świadczenie osobom i rodzinom będącym w stanie kryzysu, w tym dla matek z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży doznających przemocy domowej lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej, specjalistycznej pomocy psychologicznej, poradnictwa socjalnego, prawnego oraz schronienia”.⁷ Według wykazu Wydziału Polityki

³ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31.

⁴ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31; Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31.

⁵ Źródło: <https://lublublinie.bip.gov.pl/wydzial-polityki-spoecznej-rejestry/rejestr-jednostek-specjalistycznego-poradnictwa.html> data dostępu 20.03.2025 r.

⁶ MRIPS-03 Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2024 r.

⁷ Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/institucje-pomocy-spoecznej>, dostęp z dnia 27.06.2025 r.

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

Spółecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie na dzień 25 lipca 2024 r.⁸ na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 13 ośrodków interwencji kryzysowej w następujących powiatach: puławskim, kraśnickim, łukowskim, janowskim, tomaszowskim, świdnickim, zamojskim, biłgorajskim, parczewskim, lubelskim, M. Chełm, M. Lublin i M. Zamość. Liczba miejsc całodobowych w OIK-ach wynosiła 72.

Samorządy lokalne podejmują działania wspierające aktywne spędzanie wolnego czasu przez rodziny wprowadzając systemy ulg dla rodzin wielodzietnych. W 2024 roku na terenie województwa lubelskiego programy „Karta Dużej Rodziny” realizowane były przez 14 samorządów gminnych, tj.: UM Włodawa, MOPS w Tomaszowie Lubelskim, Miasto Puławy, UG Końskowola, UG Wola Mysłowska, UM Łuków, UG Łuków, UM Lublin, MOPS w Krasnymstawie, UM w Janowie Lubelskim, UM Chełm, UM Biłgoraj, UG Biała Podlaska, UG Łomazy⁹.

PIECZA ZASTĘPCZA

W sytuacji, gdy pomimo udzielonego wsparcia rodzice nadal nie są w stanie prawidłowo pełnić swoich funkcji rodzicielskich, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje możliwość umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, której celem jest zapewnienie dziecku czasowej opieki. Tymczasowość sprawowania pieczy zastępczej służy odbudowaniu stabilności rodzin, z których pochodzą wychowankowie, oraz reintegracji tych rodzin. W sytuacji braku możliwości powrotu do rodziny naturalnej należy dążyć do umieszczenia dziecka w rodzinie przysposabiającej. W przypadku braku reintegracji dziecka z rodziną oraz możliwości przysposobienia, należy zapewnić dziecku opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym. Piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

Corocznie zmniejsza się współczynnik dzietności w Polsce, który w 2024 r. stanowił 1,099 natomiast w woj. lubelskim 1,077. Pomimo niżu demograficznego **zwiększa się liczba dzieci wychowywanych poza rodziną biologiczną**, sądy coraz częściej ingerują we władzę rodzicielską poprzez umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej.

W Polsce z powodu braku miejsc w pieczy zastępczej 1 440 dzieci oczekuje w rodzinach biologicznych na umieszczenie w pieczy zastępczej pomimo postanowień wydanych przez sądy (dane z maja 2025 r.). W województwie lubelskim, wg stanu na 30 czerwca br., na umieszczenie w pieczy zastępczej oczekiwało 78¹⁰ dzieci. Z uwagi na brak kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej dzieci nadal przebywają w dysfunkcyjnych rodzinach biologicznych, mają niezaspokojone podstawowe potrzeby, doświadczają krzywdzenia.

---

⁸ Dostęp do wykazu w dniu 27.06.2025 r.

⁹ Dane pozyskane z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego – raport wygenerowany z SI KDR: Informacja o przyznanych przez jednostki samorządu terytorialnego uprawnieniach dla członków rodzin wielodzietnych (stan na dzień 31.12.2024 r.).

¹⁰ Informacja uzyskana z Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

W 2024 r. w Polsce nastąpił 2% wzrost liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej (2023 r. – 75 903, 2024 r. – 77 730), przy czym dominującą formą pieczy zastępczej jest piecza rodzinna (77%).

Formami **rodzinnej pieczy zastępczej** są: rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa i zawodowa – w tym pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna) oraz rodzinny dom dziecka.

Z danych uzyskanych ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego wynika, że na koniec 2024 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 1 779 rodzin zastępczych oraz 31 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało łącznie 2 784 dzieci. Liczba rodzin zastępczych wzrosła w ostatnich latach (w 2019 roku funkcjonowały 1 663 rodziny zastępcze) jednak jest to liczba dalece niewystarczająca w stosunku do potrzeb. Ponadto na terenie województwa lubelskiego w 2024 r. funkcjonowało jedynie 5 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych oraz 13 rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Specjalistyczne rodziny zastępcze odgrywają kluczową rolę w systemie – szczególnie w przypadku dzieci wymagających szczególnego wsparcia, takich jak dzieci z niepełnosprawnościami czy problemami zdrowotnymi. Rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego zapewniają natomiast tymczasowe schronienie dzieciom, które zostały odebrane z domów rodzinnych z powodu nagłych i trudnych sytuacji, takich jak przemoc domowa, zaniedbanie lub inne kryzysy. Należy zatem podkreślić, że niedostatek powyższych form opieki jest poważnym wyzwaniem dla systemu pieczy zastępczej.

W każdym powiecie województwa lubelskiego powołany został organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Organizator zatrudnia **koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej**, którzy udzielają pomocy rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu stabilności, wsparcia i odpowiednich warunków rozwoju dla dzieci, które trafiają pod opiekę rodzin zastępczych.

W II półroczu 2024 roku w województwie lubelskim zatrudnionych było 77¹¹ koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy pracowali z 1 214 rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka. Liczba koordynatorów w województwie lubelskim stopniowo, ale systematycznie rośnie.

W sytuacji braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub gdy z innych ważnych względów nie jest to zasadne, sąd umieszcza dziecko w **instytucjonalnej pieczy zastępczej**. Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, a także interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszcza się dzieci, które wymagają

---

¹¹ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31

specjalistycznej opieki oraz które w okresie oczekiwania na przysposobienie, nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne zapewniają specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację dzieciom w nich umieszczonym. Na terenie województwa lubelskiego nie funkcjonują ww. instytucje. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie prowadzi stały monitoring sytuacji dzieci wymagających szczególnej opieki, a ich potrzeby zabezpieczane są na bieżąco w ramach funkcjonujących rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Pod koniec 2024 roku w województwie lubelskim funkcjonowało 91¹² placówek opiekuńczo-wychowawczych. Struktura tych placówek była następująca: 55 – placówki typu socjalizacyjnego, 41 – typu interwencyjnego, 5 – typu specjalistyczno-terapeutycznego, 31 – typu rodzinnego (ich liczba nie sumuje się do 91 ponieważ placówki mogą mieć charakter łączony). W stosunku do roku 2019 liczba placówek zwiększyła się o 9 – wzrost ten wiąże się z koniecznością dostosowania się tych instytucji do przepisów ustawy. Od 2 stycznia 2021 r. w placówkach opiekuńczo – wychowawczych (z wyjątkiem placówki typu rodzinnego) nie można umieszczać więcej niż 14 dzieci.

W 2024 r. w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało 991¹³ dzieci. W stosunku do roku diagnozy liczba ta zwiększyła się o 17 dzieci. 690 dzieci przebywało w placówkach typu socjalizacyjnego, 99 – w interwencyjnych, 23 w specjalistyczno-terapeutycznych, 179 w placówkach typu rodzinnego. W związku z powyższym istnieje potrzeba intensywnego wzmocnienia rodzinnych form placówek opiekuńczo-wychowawczych, których funkcjonowanie zbliżone jest do warunków środowiska rodziny biologicznej.

Liczba dzieci do 18 r. ż., które powróciły do domu rodzinnego

W 2024 r. z pieczy rodzinnej powróciło do domu 101 dzieci, natomiast z pieczy instytucjonalnej 49 dzieci. Wskaźnik powyższy pozostaje niekorzystny w odniesieniu do napływu dzieci do pieczy zastępczej: z rodziny naturalnej do pieczy rodzinnej w 2024 roku trafiło 384 dzieci, natomiast do pieczy instytucjonalnej – 196 dzieci. Z porównania powyższych liczb wynika, że dzieci zbyt długo przebywają w pieczy zastępczej, która – co należy ponownie podkreślić – powinna być jedynie tymczasową formą opieki.

Aby zmniejszyć napływ dzieci do pieczy zastępczej należy skoncentrować wysiłki na prowadzeniu pracy z rodziną biologiczną, należy również dążyć do realizacji procedur prawnych tak, aby dzieci przebywające w pieczy zastępczej mogły być kierowane do przysposobienia.

Liczba dzieci powyżej 18 r. ż., które powróciły do domu rodzinnego

W roku 2024 r. z pieczy rodzinnej do rodziny naturalnej powróciło 10 dzieci, natomiast z pieczy instytucjonalnej 36 dzieci. W stosunku do 2019 r. liczba osób pełnoletnich

¹² Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31.

¹³ Tamże.

powracających do środowiska rodzinnego spadła, można zatem założyć, że większość tych osób założyła własne rodziny lub prowadzi samodzielny tryb życia – nie wraca więc do rodziny pochodzenia, a tym samym ma szanse uniknięcia powielenia negatywnych modeli wychowawczych.

Osoby usamodzielniane opuszczające pieczę zastępczą

Za osobę usamodzielnianą uważa się osobę opuszczającą po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną. Osoba taka na rok przed osiągnięciem pełnoletności wybiera opiekuna usamodzielnienia i opracowuje wspólnie z nim program usamodzielnienia, który następnie realizuje chcąc otrzymać pomoc na dalszą naukę i funkcjonowanie.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej "osobą usamodzielnianą", w przypadku, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

- 1) kontynuowanie nauki,
- 2) usamodzielnienie,
- 3) zagospodarowanie.

Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2024 r. formy pieczy zastępczej opuściło 337 dzieci powyżej 18 roku życia, z tego:

- 1) z instytucjonalnej pieczy zastępczej – 124 osób
- 2) z rodzinnej pieczy zastępczej – 213 osób, z tego:
  - z rodzin zastępczych spokrewnionych – 130 osób
  - z rodzin zastępczych niezawodowych – 53 osób
  - z rodzin zastępczych zawodowych – 16 osób
  - z rodzinnych domów dziecka – 14 osób

Spośród nich najwięcej osób (234) założyło własne gospodarstwo domowe, w tym 6 osób wyjechało za granicę¹⁴.

Na realizację świadczeń w ramach usamodzielnienia dla osób pełnoletnich **opuszczających rodzinną pieczę zastępczą**, w tym rodzinne domy dziecka, rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze spokrewnione oraz rodziny zastępcze zawodowe wydatkowano w 2024 roku 6 668 824 zł, natomiast środki finansowe skierowane do opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze wyniosły 1 552 555 zł¹⁵.

Stworzenie wychowankom pieczy zastępczej jak najlepszych warunków samodzielnego funkcjonowania jest niezwykle istotne w kontekście realizowania idei deinstytucjonalizacji.

---

¹⁴ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok

¹⁵ Tamże

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie w okresie lipiec-grudzień 2023 r. zlecił przeprowadzenie badania społecznego w zakresie „Oceny systemu wsparcia procesu usamodzielniania wychowanków instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej do potrzeb występujących w tym zakresie”. Celem badania było określenie przygotowania usamodzielnianych wychowanków instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej do samodzielnego życia oraz ocena, w jakich obszarach usamodzielniani wychowankowie, rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze potrzebują wsparcia”.

Najczęstszymi ograniczeniami, dla PCPR jako kluczowych podmiotów organizujących pieczę zastępczą na terenie powiatów WL są trudności w zapewnieniu lokalu mieszkalnego wychowankom. Trudnością w procesie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej jest też fakt, iż w Polsce nie funkcjonuje jeden indywidualny program usamodzielnienia, każdy powiat go sobie wypracowuje, nie prowadzi się też monitoringu losów osób usamodzielnionych. Najczęściej opiekunami usamodzielnienia w przypadku placówek opiekuńczo-wychowawczych są koordynatorzy pieczy zastępczej / pracownicy socjalni / wychowawcy. W rodzinach zastępczych spokrewnionych funkcję tę pełnią dziadkowie lub starsze rodzeństwo, zaś w niespokrewnionych są to osoby obce. Wychowankowie pieczy zastępczej wcześniej podejmują swoje pierwsze aktywności zawodowe, o kilka lat wcześniej niż osoby wychowujące się w rodzinach naturalnych.

Zdecydowana większość powiatów największy problem w procesie usamodzielnienia dostrzega w trudnościach w zapewnieniu osobom opuszczającym pieczę zastępczą lokalu mieszkalnego na terenie powiatu/miasta. Kolejnym wyzwaniem jest aktywizacja zawodowa oraz utrzymanie zatrudnienia przez wychowanków pieczy zastępczej¹⁶.

OŚRODEK ADOPCYJNY

Zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa należy organizowanie i prowadzenie **ośrodków adopcyjnych**. Ośrodek adopcyjny posiada wyłączną kompetencję do prowadzenia procedur przysposobienia oraz przygotowania osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka.

Jednym z zadań realizowanych przez Ośrodek Adopcyjny jest **wsparcie psychologiczno-pedagogiczne udzielane kandydatom na rodziców adopcyjnych**. Wsparcie udzielane jest podczas diagnozy psychologicznej i pedagogicznej, wywiadów adopcyjnych, w procesie nawiązywania relacji z przysposabianym dzieckiem i prowadzenia nadzoru nad przebiegiem okresu styczności pomiędzy rodziną a dzieckiem. W 2024 r. udzielono 2 154 porad. Ponadto w Ośrodku Adopcyjnym z siedzibą w Lublinie prowadzone były cyklicznie grupy wsparcia szkoleniowo-warsztatowe dla kandydatów zakwalifikowanych do przysposobienia dziecka.

Ośrodek Adopcyjny udziela również wsparcia psychologicznego pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu w szpitalu i rodzinom naturalnym deklarującym zamiar zrzeczenia się praw

---

¹⁶ Diagnoza usług społecznych województwa lubelskiego (załącznik nr 1 do Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026).

do dziecka. Pracownicy Ośrodka Adopcyjnego udzielają wsparcia, towarzyszą w trakcie podejmowania decyzji, ukierunkowują w załatwianiu spraw urzędowych.

Wsparcie dla rodzin po adopcji obejmuje pomoc psychologiczną i pedagogiczną, udzielaną na wniosek rodziny oraz wsparcie osobom dorosłym adoptowanym. W 2024 r. rodzinom adopcyjnym udzielono 521 porad. Ponadto w Ośrodku Adopcyjnym z siedzibą w Lublinie prowadzone były cyklicznie grupy wsparcia dla rodzin adopcyjnych.

Przed skierowaniem kandydata do przysposobienia dziecka na szkolenie Ośrodek Adopcyjny dokonuje jego wstępnej oceny z uwzględnieniem: kwalifikacji osobistych kandydata, motywacji do podjęcia się wychowywania dziecka, a także wywiadu adopcyjnego. Szkolenia dla kandydatów odbywają się w grupach, metodą warsztatową według autorskiego programu pracowników Ośrodka „Fundament Więzi”, zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny decyzją Nr 9/2022/RA z dnia 21 czerwca 2022 r.

W 2024 roku wydano 63 świadectwa ukończenia szkolenia dla kandydatów na rodziców adopcyjnych.

W przypadku dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia krajowego, Ośrodek Adopcyjny dokonuje doboru rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka i prowadzi nadzór nad przebiegiem procesu nawiązywania więzi między przysposabiającymi a przysposabianym. W sprawach przysposobienia dziecka współmałżonka lub przysposobienia dziecka, nad którym małżonkowie sprawowali rodzinną pieczę zastępczą, Ośrodek dokonuje diagnozy funkcjonowania dziecka w rodzinie, relacji między opiekunami i dzieckiem, sposobu sprawowania opieki nad dzieckiem.

W 2024 roku Ośrodek Adopcyjny zakwalifikował do przysposobienia 85 dzieci; w przysposobieniu krajowym przysposobionych zostało 74 dzieci, w tym:

- z rodzinnej pieczy zastępczej: 45,
- z instytucjonalnej pieczy zastępczej: 8,
- z rodziny biologicznej: 23¹⁷.

Dzieci przysposobione – wg wieku:

- poniżej 1 roku: 10,
- od 1 roku do 4 lat: 28,
- od 5 do 9 lat: 20,
- 10 i więcej lat: 16.

Ponadto Ośrodek prowadzi wiele akcji promujących ideę adopcji. W 2024 roku oraz w latach poprzednich były to m. in. emisje społecznego spotu adopcyjnego pt. „Twoje dziecko będzie kochane”, udział kierownika i pracowników Ośrodka w programach telewizyjnych i radiowych, opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie problematyki dotyczącej dziecka i rodziny, współorganizacja konferencji i wydarzeń szkoleniowych, wydruk i rozpowszechnianie materiałów promujących adopcję.

---

¹⁷ Poszczególne elementy nie sumują się do ogólnej liczby 74, ponieważ dwoje dzieci zostało przysposobionych przez rodzinę zastępczą, która była rodziną biologiczną tych dzieci.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe jako podmioty realizujące działania skierowane do rodzin wymagających wsparcia są niezbędnym i kluczowym partnerem instytucji państwowych. Wg danych portalu www.spis.ngo.pl na terenie województwa lubelskiego funkcjonuje 155¹⁸ organizacji, których szeroko pojętym obszarem zainteresowania jest rodzina. Samorząd Województwa Lubelskiego corocznie wspiera organizacje pozarządowe poprzez dotacje przeznaczone na realizację zadań publicznych. W 2024 r. w ramach realizacji zadania „Wspieranie działań na rzecz rodzin z dziećmi ze szczególnym uwzględnieniem rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych (realizacja Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021-2025) wydatkowano w otwartym konkursie ofert 200 000,00 zł. 18 organizacji pozarządowych otrzymało wsparcie finansowe m. in. na:

- konsultacje dla rodziców, warsztaty umiejętności wychowawczych i sesje terapeutyczne dotyczące trudności komunikacyjnych, zaburzeń nastroju, konfliktów rodzinnych;
- specjalistyczne indywidualne poradnictwo psychologiczne i rodzinne, poradnictwo prawne;
- zajęcia grupowe z psychologiem, zajęcia z coachem, zajęcia z doradcą zawodowym (grupowe i indywidualne), zajęcia tematyczne, socjoterapeutyczne;
- prowadzenie placówek wsparcia dziennego, zajęcia wychowawczo – edukacyjne prowadzone w świetlicach, dożywianie wychowanków;
- opłaty związane z uczestnictwem młodzieży w wyjazdach kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, transport, zakup nagród rzeczowych;
- koszty wynagrodzenia opiekunów, zakwaterowania oraz wyżywienia uczestników wyjazdów, wynagrodzenie osób prowadzących zajęcia, koszty materiałów szkoleniowych, wynajem sal i terenu;
- organizację spotkań, pikniku rodzinnego, Mikołajek, festynu, paczki okolicznościowe poczęstunek, organizację zabaw.

W trybie pozakonkursowym, na podstawie art. 19 a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na realizację działań skierowanych bezpośrednio do rodzin przeznaczono w 2024 r. 107 600,00 zł, a dotacje otrzymało 11 organizacji. Środki zostały przeznaczone m. in. na szereg działań o charakterze integracji międzypokoleniowej (dla dzieci i młodzieży, osób starszych, rodzin adopcyjnych i zastępczych), często angażujących również lokalne społeczności.

CENTRA USŁUG SPOŁECZNYCH

W realizacji idei deinstytucjonalizacji rozumianej jako przesunięcie akcentów z opieki instytucjonalnej w kierunku opieki świadczonej w środowisku lokalnym szczególnie istotną rolę ogrywają **centra usług społecznych**. Centra to innowacyjna, jakościowa zmiana

¹⁸ Źródło: <https://spis.ngo.pl/lubelskie?cat%5B2385%5D=2860&cat%5B2386%5D=2387&cat%5B2898%5D=2899>, dostęp w dniu 28.02.2025 r.

w rozumieniu potrzeb lokalnych społeczności, charakteryzująca się indywidualnym podejściem do klienta. Ich działalność reguluje ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, która została przygotowana przez zespół ekspertów Prezydenta RP i weszła w życie 1 stycznia 2020 r.

Centra, zgodnie z ww. ustawą, mogą realizować usługi społeczne z zakresu polityki prorodzinnej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Dodatkowo, poprzez porozumienie z powiatem, mogą realizować zadania własne powiatu – np. poradnictwo specjalistyczne dla rodzin.

W 2024 roku w województwie lubelskim funkcjonowało 5 centrów usług społecznych poszerzając katalog usług poza system pomocy społecznej m.in. o wsparcie dla rodzin:

Centrum Usług Społecznych w Wojcieszkowie (powiat łukowski) posiada centrum wsparcia specjalistycznego, w którym mieszkańcy mogą skorzystać z poradnictwa psychologicznego, prawnego, terapii uzależnień, porady lekarza psychiatry, doradztwa zawodowego i grupy wsparcia dla ofiar przemocy i współuzależnionych. W ramach centrum funkcjonuje klub spotkań dla młodzieży i dorosłych, odbywają się warsztaty edukacyjne, zdrowotne, zajęcia integracji sensorycznej dla dzieci, wycieczki i spotkania rodzinne, zajęcia rozwijające zainteresowania dzieci i harcerstwo.

Centrum Usług Społecznych w Opolu Lubelskim (powiat opolski) posiada świetlicę edukacyjno-terapeutyczną, w której dzieci mogą skorzystać z zajęć wyrównawczych z przedmiotów szkolnych. Odbywa się tam również doradztwo zawodowe, psychologiczne i logopedyczne. W CUS młode mamy mają możliwość skorzystania z opieki położnej i szkoły rodzenia.

W Centrum Usług Społecznych w Bełżycach (powiat lubelski) funkcjonuje Klub Rodzica i Dziecka, odbywają się mediacje rodzinne, terapia rodzinna oraz indywidualne poradnictwo psychologiczne i logopedyczne.

Centrum Usług Społecznych w Świdniku (powiat świdnicki) w ramach usług wspierania rodziny i polityki prorodzinnej prowadzi terapię rodzinną i szkołę dla rodziców, realizuje poradnictwo psychologiczne, prowadzi świetlicę środowiskową dla dzieci, w tym dzieci autystycznych, organizuje pólkolonie. Centrum, wspólnie z Miejskim Ośrodkiem Kultury w Świdniku organizuje dla dzieci profilaktyczne zajęcia teatralne i zajęcia taneczne.

Centrum Usług Społecznych w Łukowie (powiat łukowski) oferuje m.in. takie usługi jak: Usługi sąsiedzkie, Program „Posiłek w szkole i w domu”, CUS w Łukowie oferuje również programy tj.: Rodzina Trzy Plus, Karta Dużej Rodziny.

Od 1 czerwca 2025 r. działalność rozpoczął CUS w Józefowie. Idea tworzenia CUS zyskuje na popularności: w najbliższym czasie w województwie lubelskim utworzonych zostanie 11 jednostek, a kolejnych kilkadziesiąt samorządów jest zainteresowanych ich utworzeniem (gminy składają wnioski w konkursach ogłaszanych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, Działanie 8.5 Usługi społeczne (typ projektu 1e), Priorytet VIII Zwiększanie spójności społecznej).

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

Realizowane w centrach usług społecznych wsparcie rodzin wynika ze zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców, a więc jest dostosowane do ich indywidualnego zapotrzebowania uzupełniając funkcjonujące wsparcie systemowe świadczone przez powiatowe centra pomocy rodzinie i zespoły ds. pomocy społecznej. Wsparcie skierowane jest do wszystkich mieszkańców bez względu na dochód. W województwie lubelskim wiele gmin zainteresowanych jest przekształcaniem ośrodków pomocy społecznej w centra usług społecznych widząc realną szansę na polepszenie dostępu do usług dla mieszkańców, w tym rodzin z dziećmi¹⁹.

REGIONALNY PUNKT DIAGNOZY I TERAPII FAS/FASD W LUBLINIE

Samorząd Województwa Lubelskiego w odpowiedzi na zapotrzebowanie diagnostyczne i terapię w zakresie FAS/FASD utworzył w 2021 r. **Regionalny Punkt Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie**. W 2024 r. do Punktu zgłoszono 113 dzieci, 84 osoby zakończyły spotkania ze specjalistami mając ustalony kod diagnostyczny, z tego diagnoza w kierunku FAS/FASD to 79 osób (w 2022 r. 43 osoby). W ramach wsparcia po diagnozie FAS/FASD dzieci uczęszczają na terapię SI, terapię logopedyczną, terapię metodą S. Masgutowej, kynoterapię. Wyraźnie widać wzrost liczby prowadzonych działań terapeutycznych, które to działania są niezbędne dla wsparcia rozwoju poznawczego i emocjonalnego zdiagnozowanych dzieci oraz poprawy ich społecznego funkcjonowania. W 2024 r. w Regionalnym Punkcie Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie zatrudnionych było 14 specjalistów: lekarz, lekarz psychiatra, psycholog diagnosta, terapeuta integracji sensorycznej, pedagog kliniczny, neurologopeda, psychoterapeuta (grupa wsparcia), psycholog (grupa psychoedukacyjna oraz konsultacje indywidualne) terapeuci pracujący metodą dr S. Masgutowej, kynoterapeuta.

W 2024 r. w RPDiT FAS/FASD w Lublinie odbyły się 4 spotkania, wizyty studyjne. W ramach współpracy pracownicy RPDiT FAS/FASD w Lublinie oraz specjaliści prowadzili wykłady, prelekcje i uczestniczyli w 10 spotkaniach. Zorganizowano ponadto 2 szkolenia:

- „Stosowanie dialogu motywującego w pracy z trudnym i niezmotywowanym dzieckiem z FASD” – 45 uczestników, w tym 9 pracowników i specjalistów zatrudnionych w RPDiT FAS/FASD w Lublinie;
- „Umiejętności wychowawcze oparte o Porozumienie bez Przemocy” – 43 uczestników, w tym – 4 specjalistów i pracowników.

Punkt dystrybuje ponadto materiały promujące działalność (ulotki, broszury, plakaty) oraz materiały edukacyjno-informacyjne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom, a w ramach wsparcia dla specjalistów, rodziców i opiekunów odwiedzających oferuje specjalistyczną literaturę i czasopisma branżowe.

---

¹⁹ Diagnoza usług społecznych województwa lubelskiego (załącznik nr 1 do Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026).

WSPARCIE SZKOLENIOWE REGIONALNEGO OŚRODKA POLITYKI SPOŁECZNEJ W LUBLINIE DEDYKOWANE PODMIOTOM REALIZUJĄCYM ZADANIA W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY ORAZ SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie w dniu 26 kwietnia 2024 r. w Lubelskim Centrum Konferencyjnym zorganizował konferencję pt. „Człowiek w świecie uzależnień”. Konferencja skierowana została do przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, pracowników placówek opieki zdrowotnej, przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych organizacji działających na rzecz profilaktyki uzależnień z terenu województwa lubelskiego, a także przedstawicieli regionalnych ośrodków polityki społecznej z innych regionów Polski zajmujących się sprawami uzależnień (ponad 200 uczestników). Tematem wiodącym konferencji było przekazanie wiedzy na temat zwiększenia efektywności działań profilaktycznych i leczniczych w obszarze profilaktyki uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych.

Okazją do podzielenia się dobrymi praktykami była zorganizowana w dniu 24 czerwca 2024 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie konferencja „W służbie dziecku i rodzinie”. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele podmiotów zajmujących się wsparciem rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie lubelskim: organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, kadra placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości – sędziowie sądów rejonowych, kuratorzy okręgowi, kierownicy opiniotawczych zespołów specjalistów sądowych (ok. 200 osób).

Marszałek Województwa Lubelskiego przy udziale Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie cyklicznie organizuje **wydarzenie pn. „Wojewódzki Dzień Rodzin”**, które odbywa się w Muzeum Wsi Lubelskiej. Jest to coroczne już spotkanie seniorów, rodzin zastępczych i rodzin adopcyjnych Województwa Lubelskiego, którego celem jest promowanie wartości rodziny oraz integracja międzypokoleniowa. W wydarzeniu biorą ponadto udział przedstawiciele instytucji i organizacji działających w obszarze polityki senioralnej oraz w obszarze związanym z pieczą zastępczą i adopcją (ponad 500 uczestników).

W 2025 roku impreza będzie miała dodatkowo charakter integracyjny, a uczestnikami będą również obywatele państw trzecich, w tym migranci przebywający w województwie lubelskim, przedstawiciele instytucji oraz organizacji pozarządowych pracujący z migrantami, potencjalni pracodawcy zatrudniający OPT.

Od kilku lat ROPS w Lublinie organizuje **szkolenia dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości**, podczas których sędziowie, kuratorzy sądowi oraz członkowie Opiniotawczych Zespołów Sądowych Specjalistów zapoznają się z zagadnieniami dotyczącymi roli więzi oraz znaczeniem wpływu wczesnych doświadczeń emocjonalnych na rozwój dziecka, a także psychologicznymi przyczynami i skutkami umieszczania dzieci poza środowiskiem rodziny biologicznej. Udział pracowników wymiaru sprawiedliwości w szkoleniach o tej tematyce jest szczególnie ważny z uwagi na konieczność sprawnego regulowania sytuacji prawnej dziecka, która daje szansę na adopcję i skrócenie pobytu w pieczy zastępczej. W ten sposób realizowana jest naczelna zasada dobra dziecka i poszanowania jego praw. Wiedza uzyskana podczas ww. seminariów przekłada się

w sposób bezpośredni na sytuację prawną dzieci w pieczy poprzez skrócenie postępowań sądowych, zwiększenie świadomości i kompetencji osób zaangażowanych w procesy decyzyjne oraz lepszą koordynację działań sądów, ośrodków pomocy społecznej i innych instytucji zaangażowanych w opiekę nad dziećmi. W dniu 22 listopada 2024 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie zorganizował szkolenie pn. „Psychologiczne przyczyny i skutki umieszczania dzieci poza środowiskiem rodziny biologicznej” dla sędziów, kuratorów sądowych oraz członków Opiniodawczych Zespołów Sądowych Specjalistów. W spotkaniu wzięło udział 50 osób. W 2025 r. spotkanie z sędziami odbyło się 4 lipca.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie od kilku lat cyklicznie organizuje **spotkania dla pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie** z terenu województwa lubelskiego. Spotkania tworzą przestrzeń do dzielenia się doświadczeniami, rozwiązywania problemów dzielenia się dobrymi praktykami, rozwoju i inspiracji. W 2024 r. wydarzenie odbyło się w dniach 5 i 6 grudnia, w 2025 r. odbywało się w dniach 26-27 czerwca.

ROPS w Lublinie w realizując projekt „Efektywna polityka społeczna w województwie lubelskim” w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus organizuje **jednodniowe szkolenia przeznaczone dla kadry instytucji pracujących w obszarze wsparcia rodzin**. W 2025 r. zrealizowano dotychczas szkolenia o następującej tematyce:

- „Prawne aspekty przeciwdziałania przemocy domowej” - szkolenie skierowane do pracowników socjalnych ośrodków pomocy społecznej i centrów usług społecznych z terenu województwa lubelskiego (dla 40 osób);
- „Praca z dziećmi przejawiającymi zaburzenia emocjonalne, zachowania, osobowości i rozwoju” – szkolenie skierowane do asystentów rodziny z terenu województwa lubelskiego (dla 40 osób);
- „Metodyka pracy asystenta rodziny” - szkolenie skierowane do asystentów rodziny z terenu województwa lubelskiego (dla 40 osób);
- „Procedura postępowania w sytuacji zaniedbań opiekuńczo - wychowawczych” – szkolenie skierowane do asystentów rodziny z terenu województwa lubelskiego (dla 40 osób).

W ramach realizacji projektu „Efektywna polityka społeczna w województwie lubelskim” zaplanowane zostały ponadto spotkania asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – będą to dwudniowe cykliczne spotkania połączone z coachingiem i uzupełniane spotkaniami online.

Niewątpliwie należy – zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji – kontynuować zarówno proces wzmacniania rodzin biologicznych jak i promocję form rodzinnej pieczy zastępczej oraz idei adopcji. Istotną rolę będą w tym zakresie odgrywały centra usług społecznych, ponieważ w swojej ofercie będą uwzględniają szeroki wachlarz usług dla rodzin z dziećmi, specjalistyczne poradnictwo, a także usługi wsparcia specjalistycznego dzieci z różnymi deficytami rozwojowymi dostosowane do indywidualnych potrzeb. Mając tego świadomość **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie wspiera i promuje powstawanie CUS-ów w województwie lubelskim** oraz organizuje szkolenia kompetencyjne dla obecnej i przyszłej kadry tych jednostek (łącznie w latach 2021 – 2024 przeszkolono 490 osób, Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

w 2025 r. zorganizowano szkolenie dla kolejnych 90 osób).

DZIAŁANIA PROMOCYJNE / INFORMACYJNE PROWADZONE PRZEZ ROPS W LUBLINIE

W ramach działań w postaci akcji promocyjnych i programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie emitował w 2024 r. w Telewizji Polskiej Oddział Lublin spoty: „Stop przemocy domowej”, „Zostań rodziną zastępczą”, „Regionalny Punkt Diagnozy i Terapii FAS/FASD”, a ponadto odbywały się również emisje spotu radiowego o działalności RPDiT FAS/FASD w Lublinie w Radio Eska Lublin, Radio Plus Lublin, Radio online.

Dodatkowo podczas wydarzeń organizowanych przez ROPS w Lublinie rozpowszechniana jest broszura „Więź i rodzina w rozwoju dziecka”, która kierowana była do podmiotów działających w obszarze wsparcia dziecka i rodziny. Regionalny Punkt Diagnozy i Terapii FAS/FASD dystrybuje ponadto materiały promujące działalność punktu oraz materiały edukacyjno-informacyjne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie corocznie uaktualnia informator o poradniach specjalistycznych i punktach konsultacyjnych dla rodzin z województwa lubelskiego. Dzięki niemu rodziny mogą zasięgnąć informacji na temat tego, gdzie w województwie lubelskim można skorzystać z pomocy takich jednostek jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne, szpitale czy jednostki specjalistycznego poradnictwa. Informator zamieszczany jest na stronie internetowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

Od 2014 r. Zarząd Województwa Lubelskiego realizuje Program „Regionalna Karta Dużej Rodziny”. Program obejmuje wszystkie rodziny wielodzietne (mające na wychowaniu troje i więcej dzieci), które zgłaszają chęć uczestnictwa w programie (w tym rodziny zastępcze), bez uwzględniania kryterium dochodowego. Regionalna Karta Dużej Rodziny uprawnia do korzystania z ulg wprowadzonych przez jednostki Samorządu Województwa Lubelskiego, jednostki, które podlegają samorządom lokalnym oraz firmy i instytucje, które wyraziły wolę przystąpienia do programu. W programie uczestniczą 174 gminy z województwa lubelskiego, a także 38 innych partnerów (w tym 7 jednostek podlegających Samorządowi Województwa Lubelskiego) oferujących zniżki i ulgi. Gminy uczestniczące w programie przez zawarcie stosownego porozumienia zadeklarowały promocje działań na rzecz rodzin wielodzietnych zamieszkałych na ich terenie.

Mając na względzie konieczność stałego usprawniania systemu pieczy zastępczej oraz promowania idei adopcji w województwie lubelskim ROPS w Lublinie nieustannie podejmuje w tym zakresie działania poszukując nowych, innowacyjnych dróg wsparcia. W dniu 31 marca 2025 r. Zarząd Województwa Lubelskiego podjął uchwałę w sprawie decyzji o dofinansowaniu projektów: „Droga do rodziny. Od kandydata do rodzica adopcyjnego” oraz „FASD i Autyzm: słuchamy, wspieramy, działamy” wybranych w sposób konkurencyjny w ramach Działania 8.8 Wsparcie rodziny i pieczy zastępczej, Priorytetu VIII Zwiększanie

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

spójności społecznej programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. Realizacja projektów została powierzona Regionalnemu Ośrodkowi Polityki Społecznej w Lublinie. Wnioski w konkursach złożone zostały w grudniu 2024 r.

1. **„Droga do rodziny. Od kandydata do rodzica adopcyjnego”** – celem projektu jest zwiększenie gotowości do zapewnienia wieloaspektowego specjalistycznego wsparcia w zakresie indywidualnych potrzeb dla 500 osób: potencjalnych kandydatów, kandydatów na rodziców adopcyjnych, rodziców adopcyjnych, kadry Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie wraz z 3 Przedstawicielstwami oraz pracowników podmiotów prowadzących działania na rzecz systemu adopcyjnego. W ramach projektu zrealizowane zostaną następujące zadania:
  - Wsparcie potencjalnych kandydatów na rodziców adopcyjnych (konsultacje ze specjalistami);
  - Wsparcie kandydatów na rodziców adopcyjnych (warsztaty, konsultacje, grupy wsparcia);
  - Wsparcie rodziców adopcyjnych (indywidualne konsultacje specjalistyczne, warsztaty rozwoju umiejętności wychowawczych, grupy wsparcia);
  - Szkolenia dla kadry Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie i jego Przedstawicielstw;
  - Współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz systemu adopcyjnego (seminaria edukacyjne dla sędziów i kuratorów sądowych, pracowników opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej).

Rezultatem projektu będzie wzrost świadomości społecznej na temat systemu adopcji, kompleksowe wsparcie potencjalnych kandydatów, kandydatów na rodziców adopcyjnych oraz rodziców adopcyjnych, a także pracowników pracujących z rodziną i na rzecz rodziny oraz usprawnienie współpracy międzyinstytucjonalnej wspierającej proces adopcji.

Wartość projektu: 2 479 825,50 zł, okres realizacji: 01.04.2025 – 31.03.2028.

2. **„FASD i Autyzm: słuchamy, wspieramy, działamy”** – celem projektu jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości specjalistycznego wsparcia dla 314 osób: dzieci ze Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD), dzieci z zaburzeniami ze Spektrum Autyzmu (ASD) w tym dzieci z Zespołem Aspergera (ZA) oraz ich rodziców i opiekunów, a także pracowników Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie oraz jego 3 Przedstawicielstw w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu. W ramach projektu zostaną zrealizowane następujące zadania:
  - Wsparcie specjalistyczne dla rodziców, rodzin i opiekunów dzieci z FASD i ASD (konsultacje, grupy wsparcia, warsztaty);
  - Wsparcie specjalistyczne dla dzieci z FASD i ASD (zajęcia specjalistyczne);
  - Szkolenia dla pracowników ROPS;
  - Rozszerzenie oferty wsparcia specjalistycznego w ROPS (adaptacja i doposażenie pomieszczeń do realizacji specjalistycznych).

Rezultatem projektu będzie zwiększenie kompetencji społecznych i psychicznych dzieci z FASD i ASD, poprawa umiejętności radzenia sobie rodziców i opiekunów z wyzwaniami wychowawczymi, zapewnienie kompleksowego wsparcia psychologicznego i pedagogicznego, podniesienie kwalifikacji pracowników ROPS w Lublinie, co umożliwi wprowadzenie nowych form wsparcia.

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

Wartość projektu: 3 633 195,00 zł, okres realizacji: 01.06.2025 – 31.05.2028.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wyszkolona kadra wspierająca rodziny biologiczne i zastępcze. • Prowadzenie przez samorząd województwa akcji promujących pozytywny wizerunek rodzicielstwa oraz ideę adopcji. • Podejmowanie przez powiaty oraz samorząd województwa działań propagujących ideę rodzicielstwa zastępczego. • Opracowane i wdrożone standardy kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej. • Znaczący potencjał organizacji pozarządowych działających na rzecz dziecka i rodziny. • Aktywna współpraca przedstawicieli instytucji z różnych obszarów w odniesieniu do problematyki pieczy zastępczej. • Doświadczenie kadry oraz instytucji pomocy i integracji społecznej w obszarze środowiskowego wsparcia rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych – w szczególności doświadczenie w realizacji projektów w ramach środków unijnych. • Zrozumienie potrzeby inwestowania publicznych środków finansowych w sektor usług społecznych. • Rosnące zainteresowanie jednostek samorządów gminnych ideą tworzenia centrów usług społecznych na terenie województwa lubelskiego oraz szerokie wsparcie Samorządu Województwa Lubelskiego w tym zakresie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako jeden z głównych powodów korzystania rodzin w województwie lubelskim z pomocy społecznej. • Niedostateczna liczba asystentów rodziny, niestabilność ich zatrudnienia oraz brak asystentów w części gmin województwa. • Dysproporcja pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi dotycząca liczby funkcjonujących jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz placówek wsparcia dziennego. • Mała liczba rodzin wspierających i pomocowych. • Mała liczba rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych. • Ryzyko powielania w rodzinach zastępczych spokrewnionych. niewłaściwych wzorców życiowych. • Napływ dzieci do pieczy zastępczej przewyższający ich odpływ z pieczy. • Zbyt długi okres przebywania dzieci w pieczy zastępczej – zwłaszcza instytucjonalnej. • Niedostateczna infrastruktura pomocowa skierowana do osób opuszczających pieczę zastępczą – w tym niewystarczające zasoby mieszkaniowe. • Brak monitoringu i programu wsparcia dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. • Brak regulacji prawnych pozwalających rodzinom zastępczym otaczać nadal opieką dorosłych wychowanków z orzeczeniami o niepełnosprawności i uzyskiwać wsparcie analogiczne do otrzymywanych przez rodziny biologiczne.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Zauważalna tendencja wzrostowa liczby rodzin zastępczych. • Spójny system wsparcia dziecka i rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wynikający z przepisów prawa. • Dostępność funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej UE 2021-2027 na wsparcie rodzin oraz systemu pieczy zastępczej. • Podniesienie dochodu rodzin w związku z ustanowionymi transferami socjalnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogólnospołeczne problemy uderzające w prawidłowe funkcjonowanie rodzin (np. ubóstwo, przemoc domowa, uzależnienia). • Technologia i cyfryzacja – nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych mogące prowadzić do osłabienia więzi rodzinnych i poczucia izolacji. • Problemy wychowawcze – presja społeczna, wpływ mediów oraz trudności szkolne mogące utrudniać wychowanie dzieci. • Brak czasu dla bliskich – intensywne tempo życia osłabiające więzi emocjonalne. • Problemy finansowe – rosnące koszty życia, niestabilność zawodowa i presja ekonomiczna mogące powodować stres i konflikty. • Zmiany w strukturze rodziny – rodziny patchworkowe, samodzielne rodzicielstwo oraz różne modele wychowawcze, wymagające nowego podejścia do relacji rodzinnych. • Rosnąca skala migracji i wiążące się z nią problemy adaptacyjne rodzin pochodzących z innych krajów. • Niewystarczająca promocja pozytywnych wzorców rodzicielstwa zastępczego w mediach. • Brak zabezpieczonych wystarczających środków finansowych na realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny.

Cele Programu i kierunki działań

Cel główny Programu:

Wsparcie rodzin województwa lubelskiego w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich poprzez rozwój profesjonalnych usług społecznych; zapewnienie sprawnego, opartego na zintegrowanych rozwiązaniach systemu pieczy zastępczej dostosowanego do zmieniających się warunków i potrzeb.

Cel operacyjny 1: Promowanie wiedzy i umiejętności wspierających prawidłowe funkcjonowanie rodziny w społeczeństwie.

- Budowanie pozytywnego wizerunku rodzin i rodzicielstwa poprzez różnego rodzaju akcje promujące i podkreślające walory środowiska rodzinnego (kampanie społeczne, medialne).
- Wspieranie różnorodnych form wspólnego, rodzinnego spędzania czasu, (działania integracyjne i aktywizacyjne, pikniki, festyny, imprezy rekreacyjne i kulturalne, różnego rodzaju imprezy integracyjne).
- Wspieranie tworzenia dla rodzin przestrzeni umożliwiających wzajemną wymianę doświadczeń w zakresie opieki i wychowania dziecka celem upowszechniania właściwych metod wychowawczych (grupy samopomocowe, grupy wsparcia).
- Upowszechnianie informacji dotyczących instytucji, organizacji oraz różnych inicjatyw podmiotów działających w obszarze wsparcia rodziny w najbliższym jej środowisku lokalnym.
- Promowanie inicjatyw edukacyjnych w zakresie poszerzania wiedzy na temat poprawnego funkcjonowania rodziny (szkoły dla rodziców, warsztaty, działania profilaktyczne).
- Tworzenie platformy współpracy pomiędzy podmiotami pracującymi na rzecz rodziny w środowiskach lokalnych.

Cel operacyjny 2: Inicjowanie i promowanie efektywnych metod pracy z rodziną.

- Wspieranie działań ułatwiających rodzinom doświadczającym kryzysu dostęp do specjalistów świadczących usługi poradnictwa, a także wspieranie usług interwencyjnych.
- Wspieranie działań profilaktycznych zapobiegających dysfunkcjom rodzin (programy profilaktyczne, pogadanki, spotkania, warsztaty, akcje informacyjne, zajęcia edukacyjne).
- Wspieranie rozwoju systemu placówek wsparcia dziennego i poszerzania ich oferty w celu ułatwiania rodzinom dostępu do specjalistycznej pomocy (zwłaszcza na obszarach wiejskich).
- Poszerzanie oferty terapeutycznej Regionalnego Punktu Terapii i Diagnozy FAS/FASD skierowanej do rodzin mających pod opieką dzieci z diagnozą FAS/FASD.
- Zwiększenie dostępu do specjalistów wspierających rodziców i opiekunów dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD), w tym dzieci z Zespołem Aspergera (ZA).

- Poszerzanie oferty szkoleniowej skierowanej do kadry pracującej z rodziną naturalną ze szczególnym uwzględnieniem asystentów rodzin (szkolenia, warsztaty, superwizja).
- Rozwój i promocja różnego rodzaju inicjatyw międzyinstytucjonalnych służących poprawie funkcjonowania rodzin zagrożonych kryzysem (wymiana doświadczeń i dobrych praktyk).
- Promowanie inicjatyw organizacji pozarządowych oraz wolontariatu w zakresie pracy na rzecz szeroko pojętego wspierania rodziny.

Cel operacyjny 3: Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi rodzinnej pieczy zastępczej. Wzmacnianie jakości i efektywności instytucjonalnej pieczy zastępczej.

- Wspieranie działań ułatwiających rodzinom zastępczym, w tym z dzieckiem niepełnosprawnym, dostęp do usług opiekuńczych (szczególnie usług specjalistycznych, profesjonalnego
- poradnictwa oraz pomocy w formie opieki wytchnieniowej), systematyczne poszerzanie oferty wsparcia kierowanej do rodzin zastępczych.
- Wspieranie działań doskonalących kompetencje i umiejętności wychowawcze rodzin zastępczych ze szczególnym uwzględnieniem rozumienia potrzeb psychicznych i emocjonalnych dziecka wychowywanego w środowisku zastępczym.
- Promowanie działań na rzecz pozyskiwania i przygotowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej (ze szczególnym uwzględnieniem rodzin zawodowych i specjalistycznych) oraz do prowadzenia rodzinnych domów dziecka.
- Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego (debaty, konferencje, kampanie, reportaże, audycje).
- Promowanie działań wspierających dzieci i młodzież przebywającą w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Poszerzanie zakresu pomocy oferowanej osobom usamodzielnianym, wspieranie inicjatyw usprawniających system usamodzielnienia, promowanie nowych rozwiązań w tym obszarze ze szczególnym uwzględnieniem monitoringu i programów wsparcia kierowanych do wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
- Podejmowanie działań na rzecz podnoszenia kompetencji zawodowych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz kadry pracującej w obszarze rodzicielstwa zastępczego.
- Podejmowanie działań na rzecz podnoszenia kompetencji kadry placówek opiekuńczo – wychowawczych (ze szczególnym uwzględnieniem superwizji warsztatu pracy).

Cel operacyjny 4: Upowszechnianie i wspieranie adopcji jako formy trwałego zapewnienia dziecku rodziny.

- Rozwój wielozakresowej oferty wsparcia Ośrodka Adopcyjnego dla kandydatów do przysposobienia dzieci zakwalifikowanych oraz dla rodzin adopcyjnych (pomoc specjalistyczna).

- Popularyzacja wiedzy odnośnie procedur adopcyjnych oraz zwiększanie społecznej świadomości i akceptacji dla idei przysposabiania dzieci (działania edukacyjne i medialne).
- Doskonalenie umiejętności kadry zatrudnionej w Ośrodku Adopcyjnym (w szczególności superwizja warsztatu pracy, możliwość uczestniczenia w studiach podyplomowych i kursach).

Cele Programu są spójne z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego, cel operacyjny 4.3. Włączenie i integracja społeczna), Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030 (obszar strategiczny: Wsparcie dziecka i rodziny) oraz obszarem ujętym w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026 (I obszar interwencji: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci).

Wskaźniki monitorowania Programu

Cel operacyjny 1: Promowanie wiedzy i umiejętności wspierających prawidłowe funkcjonowanie rodziny w społeczeństwie.

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy – stan na 31.12.2024 r. (lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy	Źródło weryfikacji wskaźników
Liczba przedsięwzięć promujących ideę rodzicielstwa oraz liczba działań podjętych na rzecz szeroko rozumianej edukacji rodzin organizowanych przez samorząd województwa	8	10	dane ROPS
Liczba dzieci zgłoszonych do diagnozy w Regionalnym Punkcie Terapii i Diagnozy FAS/FASD	113	500 (narastająco)	jw.
Liczba Centrów Usług Społecznych funkcjonujących w województwie lubelskim	5	30	jw.

Cel operacyjny 2: Inicjowanie i promowanie efektywnych metod pracy z rodziną.

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy – stan na 31.12.2024 r. (lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy	Źródło weryfikacji wskaźników
Liczba rodzin wspierających	5	8	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa	38	45	dane Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego
Liczba placówek wsparcia dziennego	51	55	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	2 407	2 450	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania

Załącznik do uchwały nr ...../2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia ..... 2025 r.

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy – stan na 31.12.2024 r. (lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy	Źródło weryfikacji wskaźników
			przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
Liczba asystentów rodziny	245	260	jw.
Kwota wsparcia kierowana przez samorząd województwa w formie dotacji do organizacji pozarządowych na realizację zadań związanych z obszarem wsparcia dziecka i rodziny	307 600,00 zł	400 000,00 zł	dane ROPS
Liczba szkoleń dla asystentów rodziny	332	350	dane OPS/CUS, dane ROPS

Cel operacyjny 3: Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi rodzinnej pieczy zastępczej. Wzmacnianie jakości i efektywności instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy – stan na 31.12.2024 r. (lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy	Źródło weryfikacji wskaźników
Liczba rodzin zastępczych	1 779	1 800	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego
Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny zastępcze oraz rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinny dom dziecka	155 kandydatów 473 r. z. i osoby prowadzące r. d. d.	170 490	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego
Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	77	85	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego
Liczba inicjatyw promujących ideę rodzinnego rodzicielstwa zastępczego realizowanych przez samorząd województwa	10	12	dane ROPS
Liczba dzieci do 18 r.ż., które powróciły do domu rodzinnego	150 (101 z pieczy	165	Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy – stan na 31.12.2024 r. (lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy	Źródło weryfikacji wskaźników
	rodzinnej, 49 z pieczy instytucjonalnej)		niż realizacja dodatku wychowawczego
Liczba szkoleń dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	178	190	dane PCPR, dane ROPS
Liczba szkoleń dla kadry placówek opiekuńczo- wychowawczych	244	260	dane PCPR, dane ROPS

Cel operacyjny 4: Upowszechnianie i wspieranie adopcji jako formy trwałego zapewnienia dziecku rodziny.

Wskaźnik	Wskaźnik bazowy – stan na 31.12.2024 r. (lub ostatni dostępny)	Wskaźnik docelowy	Źródło weryfikacji wskaźników
Liczba przedsięwzięć promujących ideę adopcji realizowanych przez samorząd województwa	38 ²⁰	50	dane ROPS
Liczba prowadzonych porad w ośrodkach adopcyjnych dla rodzin ubiegających się o adopcję	2 154	2 300	jw.
Liczba porad dla rodzin adopcyjnych organizowanych przez ośrodek adopcyjny	521	600	jw.
Liczba szkoleń skierowanych do kadry ośrodka adopcyjnego	34	50	jw.
Liczba przeszkolonych kandydatów do przysposobienia (wydanych świadectw)	63	70	jw.
Liczba dzieci przysposobionych	74	85	jw.

²⁰ Emisja spotu adopcyjnego (76 wyświetleń) została uwzględniona jako 1 działanie.

Monitoring i finansowanie Programu

Program będzie monitorowany co dwa lata w zakresie realizacji przyjętych wskaźników. W przypadku konieczności wprowadzenia zmian wynikających np. ze zmieniających się warunków społecznych lub zmian w przepisach dokument będzie podlegał aktualizacji. Za monitoring Programu odpowiedzialny będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, raport z monitoringu Programu będzie przedkładany Zarządowi Województwa Lubelskiego. Monitorowanie Programu będzie odbywało się na podstawie danych pozyskiwanych m.in. z ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych, powiatowych centrów pomocy rodzinie, organizacji pozarządowych, rejestrów Centralnej Aplikacji Statystycznej, rejestrów Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, zasobów Głównego Urzędu Statystycznego, a także zasobów gromadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

Przewidywane źródła finansowania: budżet samorządu województwa, budżety samorządów powiatów i gmin, środki niepubliczne – np. środki własne organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz integracji społecznej, środki Unii Europejskiej.